

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Каляєв Анатолій Олександрович,

к.і.н., доц.,

доцент кафедри європейської інтеграції та права,

Львівський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України,

м. Львів

ORCID 0000-0002-5675-187X

УДК 351861:355.4]-027.511(061.1:477)

doi: 10.34213/tp.20.04.23

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ І УКРАЇНА

Узагальнено концептуальні основи глобального управління у сфері безпеки в європейському контексті. Наведено концептуальні підходи в дослідженні проблем глобального управління у сфері безпеки на міждисциплінарній основі. Аргументовано, що глобальне управління у сфері безпеки є комплексним явищем, структура якого враховує галузеву специфіку. Національну безпеку в умовах зміни загального характеру війн і збройних конфліктів розглянуто як відкриту, динамічну, соціальну систему, що є органічним складником систем міжнародної безпеки та глобального управління в цій сфері. Наголошено на тому, що виникнення нових суперечностей, збройних конфліктів і нових силових центрів міжнародної політичної системи стало багатополярним. Зроблено акцент на недоцільності перебільшення ролі міжурядових організацій та інститутів у вирішенні питань міжнародної безпеки, адже реалізація будь-яких глобальних рішень неможлива без участі і без урахування інтересів національних держав. Розкрито особливості “гібридних війн” і “гібридних загроз” та їхній потужний руйнівний потенціал. Послідовно проводиться думка, що організація протидії такій системі загроз вимагає вчасної ідентифікації їх на теоретичному рівні та визначення статусу і заходів із протидії – на практичному рівні, за обов'язкової координації зусиль з міжнародними структурами безпеки та підтримки з боку впливових держав. Аргументовано, що нині баланс сил та інтересів у світі порушено, змінено характер, масштаби та зміст глобальних викликів, загроз та ризиків, які формуються на регіональному й локальному рівнях, набуваючи дедалі більш комплексного характеру. Відзначено, що геополітичне суперництво та боротьба великих держав за ресурси мають загрозливу проєкцію на регіональному й локальному рівні.

Ключові слова: глобальне управління, глобальне управління у сфері безпеки, міжнародна система безпеки, гібридні загрози.

Постановка проблеми. Управління у сфері безпеки в сучасному світі сприймається як один із найбільш важливих аспектів функціонування урядів і держав щодо недопущення глобальних воєн та уникнення регіональних конфліктів, які, з огляду на специфіку засобів і методів ведення їх, здатні призвести до знищення цивілізації та самого життя на нашій планеті. Сучасні події у світі, пов'язані з низкою збройних протистоянь у різних регіонах, активізацією сепаратистських рухів, відцентрових тенденцій, характерних для позицій окремих країн – членів інтеграційних структур, актуалізували проблему недосконалості тих систем глобальної та регіональної безпеки, що склалися історично й упродовж другої половини ХХ ст. та функціонували на основі реалізації прин-

© Каляєв А. О., 2020

ципу непорушності територіальної цілісності та кордонів держав за підсумками Другої світової війни. На рубежі ХХ–ХХІ ст. перед структурами міжнародної безпеки постали завдання протидії засобам гібридних воєнних та інформаційних загроз, що їх використовують деякі країни для дестабілізації обстановки не тільки в окремих державах, а і в цілих регіонах з метою досягнення військово-політичної та економічної переваги. Це вносить хаос у політичні процеси, провокує недовіру до міжнародних політичних інститутів та загрожує не тільки засадам міжнародного права, але й самому існуванню сучасного світового порядку.

Усвідомлення відповідальності глобального управління за вибір найбільш ефективних підходів і принципів організації регіональних та глобальних інтеграційних безпекових структур та систем оборони, сумісних і здатних до взаємодії на глобальному рівні, зумовлює необхідність розроблення сучасних теоретичних концепцій, реалізація яких на практиці надасть можливість консолідувати міжнародні зусилля. У цьому зв'язку особливої ваги набуває вивчення досвіду вирішення питань війни, миру та безпеки як на національному, так і на глобальному рівнях. У той же час, в умовах перманентних змін характеру збройних протистоянь, постійного вдосконалення зброї та посилення терористичних загроз, дослідження завдань і підходів глобального управління у сфері безпеки набуває особливої ваги. Це підтверджує актуальність теми статті та своєчасність наукового розроблення обраної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми глобалізаційних змін досліджуються в наукових працях таких відомих учених, як Ф. Бродель, Р. Войтович, Д. Полозенко, Дж. Стігліц та ін. Дослідженням проблем глобального управління присвячували свої праці такі дослідники, як С. Почепцов, О. Скаленко, В. Стрельцов, С. Телешун, В. Юрчишин. Теорія безпеки та оборони була розроблена на міждисциплінарній основі в наукових працях В. Горбуліна, П. Негеля, П. Швайцера та ін. Незважаючи на численні дослідження, питання глобального управління безпековою сферою у зв'язку з постійними змінами воєнно-політичної ситуації залишаються актуальними та потребують постійної уваги.

Метою статті є узагальнення концептуальних засад глобального управління у сфері безпеки, визначення специфіки та перспектив відповідних глобальних управлінських структур.

Виклад основного матеріалу. Глобальне управління у сфері безпеки розглядається як комплексне явище, структура якого включає, як *global governance* на загал, так і його галузеву специфіку, зокрема у сфері безпеки. В умовах глобалізації, яку Р. Войтович визначає як “об’єктивне історичне явище і процес, на який можна впливати, яким можна керувати об’єднаними й солідарними зусиллями людства”, найпріоритетнішою серед глобальних проблем сучасності стає, зокрема, глобальна проблема управління. Розв’язання цієї проблеми має забезпечити синхронізований, справедливий розвиток усіх країн і народів у всіх сферах функціонування людського суспільства, у т. ч. й у сфері безпеки [3].

До широкого обігу категорію *global governance* ввели В. Брандт і його колеги з Commission on Global Governance (CSU), яку було створено в 1992 р. за сприяння ООН. *Global governance* асоціюється переважно з процесом регулювання на міжнародному рівні політичних дій, реалізацією владних повноважень міжнародними інституціями та контролем фінансових потоків у глобальному економічному просторі.

Отже, глобальне управління означає не тільки формальні інститути й організації, через які відбувається створення норм та правил з метою підтримки

світового порядку (державні інститути, міжурядові кооперативні зв'язки тощо), а й мережеві організації та групи тиску (ТНК, транснаціональні соціальні рухи, міжнародні неурядові організації тощо), що безпосередньо впливають на функціонування урядової системи та досягнення стратегічних цілей транснаціональних структур. Глобальне управління в порядку денному розвитку світового співтовариства охоплює ключові питання глобального масштабу. У Глобальному звіті “Військово-політичні тенденції 2018 року, які сформулюють 2019 рік” відзначено, що в сучасному світі немає більше “безпечних притулків” [4]. Отже сутність теоретичних підходів до дослідження проблем глобального управління у сфері безпеки, армії, миру та війни, що тісно пов'язані між собою, зумовлює потребу в концептуалізації відповідних військово-теоретичних поглядів і доктринальних положень у цій сфері.

У науковій літературі “безпеку” визначають, наприклад, як “умови, в яких перебуває складна система, коли дія зовнішніх і внутрішніх чинників не призводить до процесів, що вважаються негативними по відношенню до даної складної системи у відповідності до наявних, на даному етапі, потреб, знань та уявлень” [9]. Ми погоджуємося з Г. Ситником, який вважає, що для поняття “безпека” характерна складність та суперечливість, зумовлена сучасними процесами трансформацій геополітичного та гео економічного простору, необхідністю розв'язання глобальних проблем безпеки, кардинальними суспільно-політичними та соціально-економічними змінами, що останнім часом спостерігаються в багатьох країнах, які здійснюють визначальний вплив на міжнародну та національну безпеку. На думку дослідника, “безпека – це певний стан системи, за якого вона зберігає свою цілісність, стійкість (стабільність), здатність до ефективного функціонування і прогресивного розвитку, а відтак – можливість надійного захисту усіх її елементів (підсистем) від будь-яких деструктивних внутрішніх і зовнішніх дій” [13, с. 18–28].

Системи цінностей, акумульовані й структуровані суспільствами, є фундаментальним чинником, який визначає сутність змісту поняття “безпека” при намаганні держав ці цінності захистити. Вказаний чинник зумовлює відповідні засоби, способи, механізми й інструменти тощо, які держава використовує для забезпечення безпеки. У цьому випадку “безпека” визначається й безпосередньо пов'язується із суб'єктивними за своєю природою оцінками характеру й масштабів загроз цінностям суспільства, які характерні для конкретно-історичного періоду в його розвитку. Отже, наявність безпеки дозволяє суспільству зберігати та примножувати свої базові цінності, тож і безпека сама є цінністю поряд з іншими цінностями суспільства і держави [13, с. 38]. Безпека, таким чином, є своєрідною характеристикою та необхідною передумовою життєдіяльності і прогресивного розвитку суспільства.

Сучасні уявлення про безпеку демонструють значний діапазон і неоднозначність підходів до її дефініції, кожне з яких також має велику кількість по-різному визначених характеристик. Загалом в еволюції поняття безпеки С. Горбатюк виділив кілька основних етапів: розуміння безпеки переважно з позиції безпеки індивіда; усвідомлення безпеки як загального блага і мети (функції) держави, що знаходить значне поширення в XVII–XVIII ст. у країнах Західної Європи; концептуалізація поняття безпеки суспільства та держави внаслідок руйнівних війн та революцій в Європі в XIX–XX ст. [7].

В осмисленні феномену безпеки через категорії “цінності”, “національні інтереси”, “розвиток”, “суверенітет”, “потреби”, “права і свободи”, “людина і суспільство”, як зауважує В. Вишнівський, закладено основу для введення в обіг та концептуалізації поняття “національна безпека” [14]. Історіографічний

аналіз свідчить, що широке упровадження поняття безпеки в політико-адміністративний дискурс розвинених країн було пов'язано із його розумінням насамперед як військово-політичної безпеки держави, адже в ХХ–ХХІ ст. проблеми безпеки розглядалися в контексті феномену нестабільності. За таких умов безпека сприймалася як синонім обороноздатності держави. Від середини 80-х рр. ХХ ст. до політичної лексики у цій проблематиці було введено категорію “національна безпека” в розумінні військової і політичної безпеки.

Воєнну безпеку як вид і структурний елемент національної безпеки безпосередньо пов'язано з обороноздатністю країни, яка, у свою чергу, зумовлена військовою могутністю держави, її зовнішньою політикою, наявністю союзників та ворогів, станом воєнно-політичної обстановки на глобальному та регіональному рівнях тощо. Основним елементом обороноздатності вважається військова могутність держави. Хоча нарощування військової могутності держави не може однозначно сприяти зміцненню обороноздатності, оскільки призводить до послаблення воєнної безпеки країни, адже дії держави, спрямовані на зміцнення безпеки своїх громадян, викликають відповідні дії з боку супротивника, що може послабити безпеку обох сторін. Військові приготування однієї держави, незалежно від її намірів, сприймаються як загроза іншим країнам. Дилема безпеки, таким чином, може не тільки спричинити конфлікти та посилення напруженості, але й запускати в хід механізми, що провокують війни [12].

Отже, воєнна безпека держави великою мірою визначається її належністю до міжнародних систем безпеки, наявністю союзників поза їх межами, стабільною воєнно-політичною обстановкою, міцним воєнно-політичним становищем країни. Її рівень буде тим вище, чим вище рівень воєнно-політичної стабільності, чим більш повно воєнно-політичне становище країни відповідає національно-державним інтересам і поєднується з інтересами національної безпеки.

Дослідження результатів військового управління та реформування збройних сил США і Китаю, держав – членів НАТО, а також Російської Федерації свідчить, що зміна загального характеру війн і збройних конфліктів від початку ХХІ ст., ефективність зброї, що зростає, зумовляють зміни форм, способів і змісту бойового застосування збройних сил. При цьому характерною рисою і загальносвітовою тенденцією є зміни складу та структур збройних сил США і НАТО. Ці зміни виступають як чинниками, що стимулюють світовий інтерес до концепцій війни та військових конфліктів, розроблених американськими військовими фахівцями, так і головною причиною реалізації схожих моделей реформування й розвитку збройних сил в інших державах.

Важливим чинником, що визначає специфіку сучасних війн, є інституціоналізація нових політичних складників – наднаціональних і регіональних утворень, що уособлені міждержавними економічними, політичними і військовими блоками, а також транснаціональними економічними і фінансовими корпораціями; невизнаними світовою спільнотою державами; народами та територіями, що борються за самовизначення; різного роду терористичними та кримінальними угрупованнями тощо [13]. Політичний зміст війн у сучасних умовах значно змінився внаслідок виходу їх на більш високий – транснаціональний, глобальний – рівень.

Ідея всесвітньої міжнародної безпеки стала основою для створення системи колективної безпеки, яка набуває у сучасному глобалізованому світі нового виміру. На думку І. Храбана, національна безпека сьогодні забезпечується обов'язковим входженням країн до систем колективної безпеки [15]. Забезпечення безпеки як на глобальному, так і на регіональному рівнях є ключовою проблемою системи міжнародних відносин та основою для національ-

ної безпеки окремих країн. Міжнародна безпека в сучасних умовах має поширюватися не тільки на глобальний, регіональний або державний рівень. Вона має стати основою життя будь-якої особи. Необхідність створення ефективною системи міжнародної безпеки не викликає сумнівів, адже пошук оптимальної структури такої системи супроводжує всю історію людства.

Система міжнародної та європейської безпеки значною мірою залежить від позицій Німеччини, Великобританії, Франції, США та Росії, хоча в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. активну участь у міжнародних відносинах брали і нові суб'єкти, яких І. Храбан поділяє на International Intergovernmental Organizations (IGOs) and International Non-Governmental Organizations (INGOs) [15]. Вони виступають суб'єктами глобалізації, адже IGOs за своєю суттю є об'єднаннями суверенних національних держав, що створюються на основі багатосторонніх міжнародних договорів і відповідно до міжнародного права [Там само, с. 346]. Основні завдання IGOs, які є елементами системи міжнародної безпеки, – це забезпечення безпеки та підтримання миру. Вони створюють особливу форму керування міжнародною системою, що необхідна у зв'язку зі зростанням взаємозалежності і переплетенням інтересів держав у політичній, економічній і соціальній сферах. Вони перебирають на себе певні функції управління в політичній сфері, які не можуть взяти на себе держави.

Отже, для забезпечення та зміцнення зовнішньої безпеки членів світової спільноти, насамперед національних держав, необхідно створювати таку систему глобального управління у сфері міжнародної безпеки, яка ґрунтується на комплексі зобов'язань, гарантій і можливостей її суб'єктів.

На думку О. Власюка, євроатлантична система безпеки на основі НАТО охоплює не всі країни, отже для запобігання конфліктам в Європі і за її межами потрібно консолідувати зусилля всіх держав регіону. Можливо, доцільно на порядок денний поставити питання повернення Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) функцій, визначених для неї засновницькими документами, перетворення ОБСЄ в стержневий елемент системи регіональної безпеки, що надасть можливість розширити її повноваження із запобігання конфліктам і врегулювання їх, у т. ч. з проведення миротворчих операцій та вдосконалення контролю над озброєннями в зоні відповідальності ОБСЄ [2].

Головним чинником безпеки має стати об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін у боротьбі з “новими загрозами”. Сучасний досвід доводить, що силами розрізнених держав і навіть окремих організацій неможливо протистояти загрозам міжнародного масштабу. Потрібні об'єднані зусилля, передусім – міжнародних організацій, які забезпечують безпеку не лише окремих країн, але і цілих регіонів. Крім того, боротьба з подібними загрозами вимагає такої великої кількості ресурсів, які можливо знайти тільки в разі широкої кооперації держав і міжнародних організацій.

Зміни у змісті війн і збройних конфліктів, безпосередньо вплинули на розвиток військово-теоретичних поглядів і підходів до оцінювання сучасних військово-політичних процесів та завдань глобального управління в цій сфері. Сучасна військова стратегія, що поєднує одночасне застосування конвенційних воєнних сил із використанням іррегулярних утворень, веденням дій у кіберпросторі, а також інформаційних операцій та засобів економічного і дипломатичного тиску на противника визначається як гібридна. Специфіка такого поєднання полягає в тому, що кожний із військових і невійськових способів ведення гібридного конфлікту застосовується у воєнних цілях та використовується як зброя. Л. Новак-Каляєва справедливо відзначає, що “гібридний” характер засобів і методів ведення війни демонструє зневагу до будь-яких правил, законів і до-

мовленостей. Наслідком гібридності є певна “умовність” того, що відбувається: умовні демократичні практики, проведені на умовно демократичних засадах; умовні лідери умовно державних формувань, наділені умовними повноваженнями, проведення бойових дій “хвилями”, залежно від поставок умовно гуманітарних вантажів тощо – усе це породжує і хвилі умовного “миру”, умовних перемовин, умовних зобов’язань і умовної їх реалізації: тільки жертви дійсні [11].

Гібридні конфлікти і гібридні загрози В. Горбулін розглядає як важливу характеристику міжнародного безпекового довкілля, що перебуває у стані системної кризи. Сутність сучасних воєнних конфліктів виявляється в тому, що вони мають загальні риси, відмінні від традиційних війн минулого. А саме: сучасні війни виникають, як правило, у форматі внутрішньодержавного конфлікту й швидко здобувають міжнародний вимір; військові конфлікти нового типу не мають виражених часових параметрів: у них немає чіткого початку й кінця; технології війн XXI ст. суттєво відрізняються багатьма факторами від війн минулого століття [5].

Система “гібридних загроз” включає загрози різного типу: традиційні, нестандартні, масштабні терористичні, а також підривні дії, у ході яких використовуються технології протистояння військовій силі. Особливістю “гібридних загроз” є їх чітко визначений цілеспрямований, адаптований стосовно держави-мішені й конкретної політичної ситуації характер. Ця особливість надає “гібридним загрозам” унікальну синергію й зумовляє їхній потужний руйнівний потенціал. Цілеспрямований характер і висока динаміка переходу “гібридних загроз” з категорії потенційних до таких, що реально діють, вимагають ретельного попереднього пророблення заходів із протидії на державному рівні. Комплексний характер гібридних загроз ускладнює завдання ідентифікації їх джерела, яке, як правило, є анонімним. Створювана таким шляхом невизначеність дозволяє істотно сповільнити цілеспрямовану відповідну реакцію з боку країни, що зазнала нападу, або міжнародного співтовариства. Без сумніву, ці особливості викликали певні трансформації у змісті воєнно-стратегічних концепцій та воєнних доктрин більшості розвинених країн. Організація протидії такій системі загроз вимагає завчасної ідентифікації їх на теоретичному рівні та визначення статусу і заходів з протидії – на практичному, за обов’язкової координації зусиль з міжнародними структурами безпеки та за підтримки з боку впливових держав.

Нова стратегія ведення гібридної війни або конфлікту робить наголос на військових контингентах, які начебто не належать жодній державі, а тому не підпадають під дію будь-яких законів і конвенцій. Така неоднозначність гібридної стратегії, на думку В. Леонова, дозволяє стороні, яка володіє стратегією гібридного конфлікту, перебувати на крок попереду від тих, хто дивиться на події через класичні окуляри. В умовах сучасної війни процвітає таке явище, як “приватизація війни” [10]. У зоні військового конфлікту проявляється хаос, породжений відсутністю злагодженої системи управління ресурсами як військовими, так і матеріальними. Соціально-економічна деградація районів і цілих країн, увергнутих у стан війни, особливо при відсутності міжнародної допомоги й підтримки, здобуває затяжний і незворотний характер.

Загальні сценарії протидії гібридним загрозам включають такі елементи: надійне перекриття каналів фінансування підривних сил; використання дипломатичних засобів для ізоляції й покарання держав-спонсорів; націоналізація всіх видів розвідки на визначення та ідентифікацію лідерів та інфраструктури як першочергових об’єктів для наступного знищення ударами високоточної зброї.

В основі стратегії протидії гібридним війнам лежить цілеспрямована робота з прогнозування та стратегічного планування. Підсумкова декларація Вельського саміту НАТО (вересень 2014 р.) уперше підкреслила необхідність підготовки альянсу до участі у війнах нового типу – гібридних війнах. У рамках формування нової стратегії адаптації НАТО до змін у міжнародному безпековому довіклі надзвичайно важливим є прийняття нової стратегії щодо гібридної війни на саміті міністрів закордонних справ країн НАТО (01.12.2015 р.). Ця концепція вписується в загальну тенденцію формування стратегії, сфокусованої на загрозах, що існують, а не наявних можливостях протистояння загрозам. Можливості слід розбудовувати залежно від наявних загроз, у цьому випадку – гібридних.

Важливого значення набуває процес розроблення нових домовленостей про контроль над звичайними озброєннями та заходи зміцнення довіри і безпеки, які дали б змогу “розморозити” переговорний процес щодо адаптації положень Договору про звичайні збройні сили в Європі. В умовах фактичної втрати дієздатності гельсінської системи актуальним стає розроблення перехідних домовленостей про своєрідний “кодекс поведінки” держав у нових реаліях, що склалися в Європі. У першу чергу це стосується країн, що потрапили в так звану сіру зону між НАТО і Росією – України, Молдови, Грузії та Азербайджану. Принциповою особливістю “сірої зони” є фактична нерегульованість правил змагання в ній і за неї. У нинішніх умовах для держав “сірої зони” проблема визначення міжнародних правил гри, юридична фіксація та забезпечення дотримання їх стоїть особливо гостро.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Упродовж останніх років відбувається перерозподіл військових і політичних функцій військових союзів. Існуючий баланс сил та інтересів у світі порушено, змінено характер, масштаби та зміст глобальних викликів, загроз та ризиків, які формуються на регіональному й локальному рівнях, набуваючи дедалі більш комплексного характеру. Посилюється роль силової політики як механізму досягнення власних стратегічних цілей окремими державами в різних регіонах світу. Хоча сучасні конфлікти мають переважно внутрішній характер і в основі їх є міжнаціональні, міжетнічні або міжконфесійні суперечності, зовнішнє втручання з боку потужних світових держав призводить до загострення конфліктів. Серед причин неготовності міжнародних структур не тільки сприяти залагодженню конфліктів, але і запобігати такому розвитку подій, зокрема: тактичні та стратегічні прорахунки в оцінюванні та трактуванні природи постбіполярного середовища безпеки, наприклад щодо РФ; специфіка безпекового середовища в Європі, де загрозу виникнення повномасштабного воєнного конфлікту оцінювалося як низьку, натомість руйнівний сукупний ефект від дії загроз, пов'язаних із процесами глобалізації, як виявилось, було перебільшено; інституціональна слабкість ключових елементів європейської та євроатлантичної безпеки, що виявили неспроможність адекватно оцінювати регіональні та глобальні загрози внаслідок подій у Сирії, Україні, Афганістані, окремих африканських країнах; відсутність єдиного поля європейської безпеки та існування “сірих зон” безпеки. Отже, геополітичне суперництво та боротьба великих держав за ресурси мають проєкцію на регіональному й локальному рівні у вигляді стимулювання місцевих конфліктів. У зв'язку з тим, що характер загроз має глобальний характер, то і система протидії має бути глобальною, тому інституції глобального управління безпековою сферою мають бути націленими на безкомпромісну боротьбу за світову безпеку. Результати дослідження свідчать про необхідність

подальших досліджень питань глобального управління у площині підвищення ефективності діяльності міжнародних безпекових інституцій.

Список використаних джерел

1. Акімова Л. Вплив фінансових компаній на фінансово-економічну безпеку держави: міжнародний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2018. Вип. 20. С. 71–75.
2. Власюк О. С. Яворська Г. М. Стратегічна адаптація НАТО до нових проблем безпеки: варіанти стратегічної панорами України. *Стратегічна панорама : наук.-практ. журн. / Нац. ін-т стратег. досліджень*. Київ, 2016. № 1. С. 19–25.
3. Войтович Р. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) : монографія. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. 567 с.
4. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна / наук. ред. В. Юрчишин. Київ : Заповіт, 2018. 202 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trends.pdf.
5. Горбулін В. Світова гібридна війна. Український фронт / Нац. ін-т стратег. досліджень. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
6. Гончаренко О. Розуміння національної безпеки в контексті національних інтересів України. *Наука та оборона*. 2002. № 1. С. 18–24.
7. Горбатюк С. Еволюція феномена оборони: від давніх політичних та правових досліджень до сучасної науки. *Вісник Національної академії України при Президентові України*. Київ, 2016. Вип. 2. С. 28–34.
8. Дуркалець Я. Європейська безпека без Договору ЯССД // Центр досліджень глобал. безпеки CGSR при Нац. лабораторії ім. Лоуренса Лівермора. *НАТО-Ревю*. 2019. 30 верес. С. 1–9.
9. Заплатинський В. Логіко-детермінуючі підходи до розуміння поняття “безпека”. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету*. Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 5. С. 90–98.
10. Леонов В. Асиметрична війна: аспекти та тенденції. *Стратегічна панорама : щокварт. наук.-практ. журн. Ради національної безпеки та оборони України*. 2005. № 4. С. 143–149.
11. Новак-Каляєва Л. М. Гібридна війна: мир на Сході України як чинники європейської безпеки. *Безпека країн Центральної та Східної Європи в контексті конфлікту в Україні*. Слупськ : Вид-во суспільно-правове. 2016. С. 41–61.
12. Стукалін Т. Система державного управління у сфері оборони держави та основні напрями її розвитку в контексті реформування сектору безпеки та оборони. *Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр.* Харків : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2016. Вип. 2 (53). С. 213–220.
13. Ситник Г. Національна безпека України: теорія і практика. Київ : Кондор, 2007. 616 с.
14. Трансформація поглядів на забезпечення воєнної безпеки та оборони держави в сучасних умовах / Вишнівський В. В., Васечко С. В., Іващенко А. М., Шпура М. І. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка*. Київ, 2010. Вип. 25. С. 73–79.
15. Храбан І. Система європейської безпеки та напрями військово-політичної інтеграції України до її структури. Київ : Варта, 2005. 544 с.

Kalyayev A. O.,

*PhD of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of European Integration and Law Department, LRI NAPA, Lviv
ORCID 0000-0002-5675-187X*

CONCEPTUAL FUNDAMENTALS OF GLOBAL GOVERNANCE IN THE FIELD OF SECURITY AND DEFENSE: THE EUROPEAN CONTEXT AND UKRAINE

The purpose of the article is to summarize the conceptual basis of the global security governance in the European context. Conceptual approaches to the research of the global governance issues in the field of security are presented on an interdisciplinary basis. It is argued that global security management is a complex phenomenon whose structure takes into account a sphere specificity, in particular, in the field of security. National security in the context of changing the general nature of wars and armed conflicts is considered as an open, dynamic, social system that is an integral part of international security and global governance systems in this area. It is stressed that new

contradictions, armed conflicts and new power centers of the multipolar international political system have appeared. It is inappropriate to exaggerate the role of intergovernmental organizations and institutions in resolving international security issues, since implementation of any global solutions is impossible without participation and without taking into account the interests of sovereign states. The features of “hybrid wars” and “hybrid threats” and their powerful destructive potential are revealed in the article. It is consistently stressed that the organization of counteractions to such a system of threats requires timely identification of them on the theoretical level and definition of the status and countermeasures – on the practical level, including obligatory coordination of efforts with international security structures and support from influential states.

It is argued that the existing balance of forces and interests in the world has been disrupted, the nature, scale and content of global challenges, threats and risks formed at the regional and local levels, that are getting more and more complex in nature, have been changed. It is noted that geopolitical rivalry and struggle of great powers for natural resources have a threatening influence at the regional and local levels.

Keywords: global governance, global security governance, international security system, hybrid threats, hybrid war.

References

1. Akimova, L. (2018). Vplyv finansovykh kompanii na finansovo-ekonomichnu bezpeku derzhavy: mizhnarodnyi dosvid. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 20, 71–75. Kyiv [in Ukrainian].
2. Vlasiuk, O.C., Yavorska, H.M. (2016). Stratehichna adaptatsiia NATO do novykh problem bezpeky: varianty stratehichnoi panoramy Ukrainy. *Stratehichna panorama : nauk.-prakt. zhurn*, 1, C. 19–25. Nats. in-t strateh. doslidzh. Kyiv [in Ukrainian].
3. Voitovych, R. (2007). Vplyv hlobalizatsii na systemu derzhavnogo upravlinnia (teoretyko-metodolohichni analiz). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
4. Hlobalni tendentsii i perspektyvy: svitova ekonomika ta Ukraina (2018). V. Iurchyshyn (Ed.). Kyiv: Zapovit. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trends.pdf [in Ukrainian].
5. Horbulin, V. (2017). Svitova hibrydna viina: Ukrainyskyi front. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
6. Honcharenko, O. (2002). Rozuminnia natsionalnoi bezpeky v konteksti natsionalnykh interesiv Ukrainy. *Nauka ta oborona*, 1, 18–24 [in Ukrainian].
7. Horbatuk, S. (2016). Evoliutsiia fenomena oborony: vid davnikh politychnykh ta pravovykh doslidzhen do suchasnoi nauky. *Visnyk Natsionalnoi akademii Ukrainy pry Prezydentovi Ukrainy*, 2, 28–34. Kyiv [in Ukrainian].
8. Durkalets, J. (2019). European Security without the Treaty of JASD / Center for Global Security Studies CGSR) at the National Laboratory. Lawrence Livermore. *NATO-Review*, September 30, 1–9.
9. Zaplatynskyi, V. (2012). Lohiko-determinuiuchi pidkhody do rozuminnia poniattia “bezpeka”. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu. Kamianets-Podilskiy*, 5, 90–98 [in Ukrainian].
10. Leonov, V. (2005). Asymetrychna viina: aspekty ta tendentsii. *Stratehichna panorama. Shchokvartalnyi nauково-praktychnyi zhurnal Rady natsionalnoi bezpeky ta oborony Ukrainy*, 4, 143–149 [in Ukrainian].
11. Novak-Kalyayeva, L. (2016). Hybrydowe wojna/pokój na Wschodzie Ukrainy jako czynniki bezpieczeństwa Europejskiego. *Bezpieczeństwo państw Europy Środkowowschodniej w kontekście konfliktu na Ukrainie*, 41–61. Slupsk: Wydawnictwo Społeczno-Prawne [in Polish].
12. Stukalin, T. (2016). Systema derzhavnogo upravlinnia u sferi oborony derzhavy ta osnovni napriamy yii rozvytku v konteksti reformuvannia sektoru bezpeky ta oborony. *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia*, 2 (53), 213–20. Kharkiv: Vyd-vo “Mahistr” [in Ukrainian].
13. Sytnyk, H. (2007). Natsionalna bezpeka Ukrainy: teoriia i praktyka. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
14. Vyshnivskyi, V.V., Vasiechko, S.V., Ivashchenko, A.M., Shpura, M.I. (2010). Transformatsiia pohliadiv na zabezpechennia voiennoi bezpeky ta oborony derzhavy v suchasnykh umovakh. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni T. Shevchenka*, 25, 73–79. Kyiv [in Ukrainian].
15. Khraban, I. (2005). Systema yevropeiskoi bezpeky ta napriamy viiskovo-politychnoi intehtatsii Ukrainy do yii struktur. Kyiv: Varta [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 20.11.2020 р.